

Kärleksvikarien

Albert Olsson

Kärleksvikarien

Albert Olsson

Albert Olsson

Kärleksvikarien

SAGA Egmont

Kärleksvikarien

Omslagsfoto: Shutterstock
Copyright © 1961, 2020 Albert Olsson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles.

ISBN: 9788726741025

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med SAGA Egmont samt med författaren.

1

Darre steg långsamt uppför stentrappan som ledde upp till dörren som ledde in i huset som ledde fram till den dörr i första våningen i det vid långsidan av Rådhusparken belägna stenhuset i vilket fru Nyman, moder till konditorn som ägde kaféet vid nedre östra änden av parken, bodde. Huset i vilket fru Nyman bodde ägdes av samme son konditorn, en småvuxen herre med stråigt pipskägg, cigarr i mungipan och slitna byxfickor.

Huset var ett hörnhus. Utmed husets andra sida mynnade Storgatan beslutsamt ut i Rådhusparken, passerade genom denna och fortsatte mellan hela långa raden av en- och tvåvånings-, gula och beigemålade trähus raka vägen ner till ån, där den tvärt tog slut. Över ån ledde en bro och på andra sidan denna låg — liksom spärrande gatan — hotfullt upptornad en byggnad som var så tegelröd, och såg så massivt tråkig och obebodd ut att Darre med detsamma gissade att detta måtte vara den skola som han hört sin kollega Broman tala så varmt om.

Det var Broman som ordnat med att Darre skulle få hyra rum hos fru Nyman. Broman kände konditorn, och det hela hade ordnats per telefon. Det fanns dock ett villkor från konditorns och hans mors sida: hyresgästen skulle vara nykter. Darre log blekt för sig själv där han stod på trappan och såg ut över parken, vilken tilltalade honom, ner mot skolhuset som inte alls tilltalade honom. De mäktiga kastanjerna stod nu bladlösa, med skrovligt grönaktiga stammar. Den sista novemberdimman höjde och sänkte sig dunaktigt tyst mellan kronornas grenar.

Darre hade ställt sin mycket rymliga men nu åtskilligt slitna resväska invid husväggen. Han kunde alltid hämta den sedan han vederbörligen introducerat sig hos fru Nyman.

Darre var mörk under ögonen, det var som om dimman smetat av sig litet av sin tristess på det unga, ännu långt ifrån karaktärsmogna läraransiktet. Måtte det nu inte *hända* någonting, tänkte han missmodigt. Måtte jag nu inte råka bli insyltad bland konstiga människor, måtte jag själv göra vad jag kan för att undvika att bli insyltad i sådant som jag har svårt för att klara upp. Handlarens Agneta hade brutit med honom, det gjorde ont när han tänkte på henne, men inte värre än att han glömde bort henne och välbehagligt insöp lukten av bensin då en av den lilla stadens inte alltför många bilar susade förbi. Tänk, att han hamnat i en stad. Äntligen! Han som var född i en stad, han som avskydde landsbygdens nattmörker och förresten landsbygdens människor också. Här i staden skulle gatlyktor brinna om kvällarna, det skulle lysa ur vänliga fönster och han skulle kunna sitta på kafeet och dricka kaffe varenda kväll och läsa andra tidningar än de vanliga, dödtråkiga lokalblaskorna.

Han hade haft en uppgörelse med sig själv innan han reste hit. Inga kvinnor. Greta Simonsson, den kära kollegan-folkskolläraryrinnan som ansett sig så gott som förlovad med honom, hade ju äntligen kommit underfund med att han inte älskade henne, och skönt var det.

Och sina dikter hade han eldat upp i Bromans kakelugn. Han hade, som han själv i sin tanke formulerade det "bränt sina trojanska skepp bakom sig". Det som låg framför honom var en ny livets tråd att nysta på. Att nysta en tråd är lättare än att gå balansgång på den, han började inse det. Men nu när kusten var klar, så att säga, så var det bara att till våren sätta sig i kustbåten och fara ut till

badplatserna på öarna. Ja, livet skulle säkert låta sig levas i den här staden. Den närmaste uppgiften efter den nu förestående installationen var förstås att hitta ett matställe, inte alltför dyrt, för det tillät inte hans ekonomi. I kväll skulle han gå på bio. Och så skulle han gå in i cigarraffären om hörnet och köpa en ask Bostanjoglo. Fröken därinne såg skaplig ut. Hon kanske också ville gå på bio. Men han tog sig genast skräckslagen samman inför denna tanke. Nej, nej och åter nej! Inga kvinnor, ingen kärlek! Nej, nej, förvisso icke! Här gällde det att hålla skola, att bilda sig och sträva framåt genom livet, medan man envist höll ögonen på tråden man skulle nysta, de stora erfarenheternas långa och besvärliga tråd. I resväskan hade han Faust. Första delen hade gått bra, andra delen gick inte lika lätt.

Dimman hade sänkt sig ytterligare mellan grenarna. Darre kände hur den kröp genom den tunna ytterrocken, helst som han var svettig efter att ha kånkat på den tunga resväskan ända från stationen.

Han gick nedför trappan och tittade efter väskan. Jo, den stod kvar, hade alltså inte sprungit sin väg.

Nu gick han åter uppför trappan, öppnade dörren som med ett varsamt, nästan förnämt pösande smög i lås bakom honom.

Darre gick uppför några vita marmortrappsteg med röd gångmatta. Han var märkbart imponerad. Det sista spåret av dysterhet försvann ur hans sinne när han till höger läste den blankpolerade namnskyltens mässingsinskrift: "Tilda Nyman" med underrubriken "änkefru".

— Gediget, tänkte han och steg ytterligare i sin egen aktning.

Det fanns klocka vid dörren.

Han ringde på. Han fick vänta en stund innan han till slut hörde inte alltför brådskande steg innanför.

Dörren öppnades och Darre stod öga mot öga med en nästan vithårig, vänligt blickande dam i de övre 60-åren.

— Magister Darre? frågade hon, och ögonen fick en viss skärpa.

— Ja, det är jag som är folkskollärare Darre, jag är ovan vid att kallas magister.

— Javisst, naturligtvis. Har magistern ingen väska?

— Den står här utanför vid väggen, svarade Darre och gjorde en liten bugning.

— Nå, den kan han hämta sen. Kom så ska han få se sitt rum.

De stod i en tambur med dörrar åt två håll. Den ena ledde till Darres rum.

Han blev glatt överraskad när han stod på tröskeln och såg sig omkring. Rummet var inte särskilt stort men verkade trivsamt. Det gammalmodiga klädsåpet skrymde förstås, bordet var ett gammalt köksbord, men det låg en vackert blå duk på det. Sängen såg inte ut att ha kommit direkt från möbelhandlaren, men sängöverkastet var skinande vitt. Allt tycktes i sin ordning, han ägnade det bara en flyktig blick, innan han fick syn på fönstret. DET VETTE UT MOT RÅDHUSPARKEN. För det fönstret skulle han gärna ha legat på golvet eller bara haft tre ben på bordet, så mycket ansåg han utsikten värd. Här vid bordet kunde han sitta och rätta böcker och se folk passera, bara han lyfte blicken. Det var annat än bondvischan det! Darre var fullt på det klara med att det inte fanns någonting så urmodigt och efterblivet på denna jorden som den svenska bondvischan med dess för den gedigna darreska kulturmeddelelsen oemottagliga svenska folk.

— Nå, passar rummet?

— Om det passar! Jag skulle tro det.

Nu såg han sig bättre omkring i rummet. Det var någonting han saknade, och han slog genast ned på det.

— Det finns möjligen ingen bokhylla i rummet? undrade han artigt försynt.

Fru Nyman såg inte helt belåten ut över frågan.

— Ingen av mina föregående hyresgäster har frågat efter bokhylla, de har arbetat hela dagarna ända tills de varit trötta. Den som bodde här sist var ett järnhandelsbiträde, men han dog en morgon medan han låg och sov, det är något mer än en vecka sedan. Han var så trevlig, så väldigt gedigen. Och så gick han i kyrkan. Jag hoppas att magistern går i kyrkan. Jag ser helst att mina hyresgäster går i kyrkan. Och så blir det kaffe in på rummet på söndagsmorgnarna, och tidningen kan vi ju prenumerera på tillsammans. Den här första månaden behöver magistern inte betala något. Sedan prenumererar jag för hela året, och så betalar vi hälften var, det brukar mina hyresgäster *erbjuda* sig att göra.

Darre lyssnade bara med ett halvt öra. Hans tankar sysslade just nu med annat än tidningsprenumeration. Med en viss, i ansiktet och handens nervösa oro tillkännagiven, förskräckelse sporde han:

— Dog han i den här sängen?

— Vem?

— Järnhandelsbiträdet.

— Javisst gjorde han det, men sängkläderna hängde ute en halv dag, sen tog jag in dem för den fuktiga dimmans skull, det är nämligen inte bra att ligga i fuktiga sängkläder, och lakanen är nytvättade, loppor håller vi oss inte med, varken mina hyresgäster eller jag ...

— Tack tack, sa Darre, nu tror jag att jag ska gå ut efter min väska. Om jag bara visste var jag skulle ha mina böcker.

— Det finns säkert plats för dem i klädskåpet, sa fru Nyman vänligt och öppnade dörren till skåpet. Ja, Darre måste ju medge att det fanns rimlig plats för både hans

magra garderob och hans inte alltför imponerande boksamling.

— Här kommer ibland en författarinna, sa fru Nyman och sträckte sig upp mot skåpet, från vars översida hon fiskade ner en bok.

— Jag har fått den här av henne, och det står mitt namn i den skrivet av henne själv. Jag har lagt den där uppe, för jag vill inte att hon ska se att jag inte har läst den. Hon är så liten och tunn, människan, säkert är det inte bra för magen att sitta stilla så länge, om man inte heter Selma Lagerlöf.

Darre kände sig något omtumlad inför bekantskapen han gjort, kunde inte komma underfund med om kvinnan var elak eller snäll, om hon ville försöka ha honom i ledband och binda honom till sin vilja. Han ursäktade sig och gick ut efter sin resväska.

Då han återvände in såg han att värdinnan stod i dörren till ett rum som förband hans eget med ett intilliggande, som tydligen också hade fönster som vette åt torget.

— Jag ska strax dra mig tillbaka, sa fru Nyman, men innan jag gör det måste jag säga en sak. Hon sänkte rösten, munnen blev en nyans smalare och ögonen blev fulla av beslutsamhet. — Jo, jag skulle bara säga: INGA KVINNOR PÅ RUMMET!

Darre hade så när råkat skratta högt, vid tanken på att det skulle kunna föras ett omoraliskt liv i det moraliskt tydligen hypervakna grannskapet av en sådan argus som fru Nyman tycktes honom vara.

— Jag knackar på dörren om en stund. Wc-et är en halvtrappa upp ute i uppgången. Då är kaffet färdigt.

Därmed gick hon och stängde tyst dörren efter sig.

Darre skyndade sig att packa upp. Under tiden grubblade han. Nej så jäklar om hon skulle ha något förmynderskap över honom!

Darre lade sina böcker på bordet. Själv tyckte han att de utgjorde en imponerande hög. Han tog boken som fru Nyman fått av en författarinna, bläddrade likgiltigt i den och slängde sen upp den ovanpå klädsåpet, där den legat.

När Darre kom till botten på sin resväska hittade han något hårt, som var inlindat i brun järnkardus. Å, namnplåten som han etsat i metallslöjden på seminariet! Han vecklade upp papperet. Sedan stod han stilla och tittade kritiskt på sitt verk. Naturligtvis kunde denna namnplåt inte mäta sig med fru Nymans nypolerade mässingsplåt, hans egen var av järn och hade till och med rostfläckar, etsningen var ojämn, men den bar dock hans egenhändigt skrivna namnteckning, inte i skönskrift precis, det fick han ju medge, men var det inte så att det personliga i alla tider varit det högsta i historien? Titeln "folkskollärare" under namnteckningen var inte klar i linjerna utan litet suddigt osäker. Alldeles som jag själv, tänkte han med en viss självironi, men kritiken var inte odelat ärlig, lika litet som namnplåten var odelat bra. Men upp skulle den, namnplåten. Frågan var om den skulle sitta bredvid fru Nymans, fast på andra dörrhalvan, eller om den skulle sitta under fru Nymans. Eller borde den kanske inte rent av sitta ovanför hennes, ovanför brevlådan? Det var ju viktigt att brevbäraren i tid varnade en nyinflyttads namn.

Medan Darre stod och begrundade sitt metallslöjdiska mästerverk, knackade fru Nyman på hans dörr. Då han ropade stig in, gläntade hon på den.

Darre höll upp plåten.

— Var någonstans på ytterdörren kan jag få lov att sätta den här? undrade han. Ovanför eller under fru Nymans namn?

Fru Nyman kom in, kastade en kritisk blick på namnskylden och sa med en bestämdhet som klippte av all ytterligare diskussion:

— Den där kommer inte upp på min dörr? Vad är det för en klåpare som gjort den?

Darre hostade besvärad, skådade ut mot de avlödade kastanjerna och sa snopen:

— En av mina vänner, en helt ung man bara, en lärling, en släkting.

— Ja, det syns då på resultatet att den då har mycket att lära, sa fru Nyman. Men kom nu in till mitt, innan kaffet kallnar.

Darre följde henne in. På botten av hans stora resväska låg, vårdslöst och besviket nedkastad, hans begränsade seminarieförmågas illa etsade, med rostfläckar prydda namnplåt.

ANDERS DARRE

folkskollärare

stod det på den, på den underskattade namnplåten hans.

Fru Nyman visade sig vara en vänlig själ med bestämda åsikter om det mesta, någon skräcktant var hon minst av allt. Hon ville bara att folk skulle ha ordning i sin tillvaro och moraliskt rent i alla skrymslen.

— Man kan dö, sa hon vid kaffet. Och vad ska då hända en, om man som en av magister Darres kolleger har sällskap med en gift dam, gift, det vill säga att hon inte är skild. Hennes man är handelsresande och det väcker anstöt i hela staden.

— Inte kan det ligga något ont i att de har sällskap, sa Darre troskyldigt.

— Jo, om *det är* med en man inte är gift med. Och han Bildström är inte gift, han.

— Nej, nehej visst, jasanya ... mumlade Darre.

— Jag är inte den som lägger mig i andras, magistern kan tro mig, men ordning bör det vara i världen. Man kan dö ... Min man dog för tjugo år sedan ... och sedan har jag inte haft någon annan att hålla mig till än Vår Herre, men

det har fått gå det också ... Från det ena till det andra: har magister Darre någon påtänkt för ... äktenskap.

Darre satte kaksmulor i halsen i en våldsamt hostattack. Då han fått några av smulorna i rätt strupe och några i näsduken, såg han med av hosttårar blänkande ögon på fru Nyman.

— Jag ber om ursäkt för mitt beteende ... äktenskap ... kakan ... Det gick inte som det skulle.

Nu var fru Nymans ögon i sin tur blanka, men av förfäran.

— Gick det inte som det skulle? Fick hon barn?

— Vem? Vilken? stammade Darre förvirrad.

Fru Nymans blick blev inkvisitorisk.

— Jag frågade om magistern hade någon påtänkt på äktenskap, och då svarar magistern att det kom av sig, att det inte gick som det skulle ...

— Ja, men jag menade att jag fick kakan i vrångstrupen.

— Jaså, ja det kan så vara, men magistern svarade inte på min fråga, om han har någon påtänkt. Men det har han alltså inte?

— Nej, svarade Darre med bestämd röst. Och jag vill inte ha någon heller.

— Det är bara något han tror. Alla unga män behöver gifta sig ... Här finns en konditorsdotter ...

Darre tog mod till sig och avbröt.

— Tack, men jag funderar verkligen inte på äktenskap.

Då han såg fru Nymans besvikna min, segrade det välvilliga och tillmötesgående draget hos honom och han tillade ... åtminstone inte för närvarande.

Sedan tackade Darre artigt för förplägnaden, drog sig tillbaka till sitt rum, tände sin pipa och satte sig på stolen invid fönstret. Sög i sig röken i långa, vällustiga drag.

Folk kom och gick mellan parkens träd. Från posten och ner till skolbron på Storgatan, till kaféet i motsatta

parkhörnet.

Ett järnvägståg kom dundrande gatan fram utmed ån. Dimman dolde tak och skorstenar.

Darre rökte ut pipan, knackade ur askan i den stora blå askkoppen, reste sig och tog sin ytterrock från hängaren. Han måste ut på stan och få tag på ett ställe där han kunde äta. Han kunde ju lättast löst det problemet genom att knacka på fru Nymans dörr och be henne rekommendera ett bra pensionat. Men han hade en stark känsla av att han inte i onödan borde knacka på fru Nymans dörr.

2

Darre gick gata upp och gata ner. Han skulle leta upp ett pensionat, där han kunde äta, men han ville inte fråga någon. Vem skulle han förresten fråga? Han kunde ju inte gärna hejda en man på gatan och fråga honom: "Var tycker herrn att jag ska äta?" Till sist hittade han på råd, gick ner till Nymans kafé och drack kaffe för fjärde gången på dagen. Han kände att kaffet inte bekom honom väl, men det gav honom tillfälle att fråga servitrisen: — Fröken, säg fröken, kan fröken säga mig ett bra ställe där man kan äta, jag menar per månad, middag och sådant.

Hon tittade på honom, tänkte efter och svarade att det låg ett bra matställe på Postgatan.

Darre åt sina wienerbröd och gick sedan för att få ett mål lagad mat. Han tittade på sin klocka. Han måste före kvällen bege sig till överläraren och få instruktioner.

Darre hittade utan större besvär matstället, kom överens om veckobetalning, fick en tallrik rotmos och rimmad oxbringa och begav sig sedan ut till den villa, i vilken överläraren bodde. Villan var av trä, låg gömd i en rätt vidsträckt, nästan parkliknande trädgård och tog sig ganska pampig ut. Darre hade varit där en gång förut, men den här gången kom han dit med större respekt för överläraren än han haft förra gången. Då hade han mest fäst sig vid att överlärare Gran var en skallig herre med en enda, snusbrun tand i överkäken och ett par trubbslitna hörntänder i underkäken. Det verkade ovårdat, men överlärare Gran var ingalunda ovårdad. Därför var detta med tänderna anmärkningsvärt. Så mycken information

angående överläraren hade Darre skaffat sig i det här laget att han visste att Gran var en duktig pedagog, en effektiv kommunalpolitiker och en frän övervakare av de honom underlydande lärarna, på vilka han ställde mycket stora krav i vad det gällde ordning i klasserna, lektionsförberedelser och uppoffrande arbete i skolans tjänst. Men i gengäld var han välvillig och hjälpsam, när man var honom till lags, vilket inte hindrade att hans humör steg över bräddarna med jämna mellanrum.

Grans hade inga andra barn än en fosterflicka, en liten bortskämd flickunge, som sades vara mycket medveten om att hennes pappa hade åtskilligt att säga till om. Vikarierna i överlärarens klass — överläraren hade bara två tjänstgöringstimmar i veckan — fjäskade för flickan av rädsla för att hon skulle gå hem med skvaller och på så sätt ställa till obehag för dem. Detta förstod den lilla flickan Helga att utnyttja, påstods det. Darre visste ännu inte så noga vad han skulle få för tjänstgöring, brydde sig inte heller stort om det, för honom var det en stor, jublande glädje att han kommit ifrån Stora Hopplösa, Bromans och hela eländet.

Darre ringde på och blev insläppt av hembiträdet.

Överläraren satt vid skrivbordet och skrev. Han hälsade flyktigt på Darre och bad honom sitta ner.

Darre satte sig att vänta. Under tiden såg han sig omkring i rummet. Mycket prylar han hade, överläraren. Måtte vara rikt gift eller ha ärvt, tänkte han. Själv visste han att hans egna tvåtusenettihundra om året inte räckte till så värst mycket.

Äntligen vände sig överläraren om mot Darre, förde upp glasögonen i pannan och gnuggade händerna.

— Ja, det var förstås tjänstgöringen, som herr Darre ville fråga om?

Jo det var det, bekräftade Darre. Ja, det var snart lämnat besked på den punkten, sa överläraren. Före jul var det tjänstgöring i allmänna fortsättningsskolan ute i Blåvidja, en kilometer att gå, en alldeles lagom morgonoch eftermiddagspromenad. Efter jul skulle Darre tjänstgöra i skolan på andra sidan bron, han hade kanske redan lagt märke till den? Det blev vanlig folkskoletjänstgöring med trettio timmar, vartill emellertid kom kvällstjänstgöring i fortsättningsskola mellan sex och åtta. Ansträngande, kanske litet bråkiga elever, några intermesson hade det ju varit, för folk tyckte inte om fortsättningsskolan, de hade fått för sig att den var något slags tortyrredskap som folkskollärarna hade hittat på för att ha något att pina underklassen med.

— Skolan är inte populär på landet heller, inflikade Darre.

Det var precis som om överläraren inte hade hört. Darre förvånade sig, han hade inte vid sitt förra besök för några veckor sedan, då han fick plats, fått intryck av att Gran hörde illa. Men tanden i överkäken var intressant, det var något häxlikt, något Pomperipossa över den ansiktsdetaljen. Överlärarens själsförmögenheter hade emellertid inga skavanker. Han överbröt plötsligt en lång redogörelse om livsmedelsdistributionen under världskriget och den roll han spelat inom den lokala krisförvaltningen och sa med en liten ilsken blinkning:

— Tänderna har lossnat och fallit ut. Det är en sorts sjukdom, och tandläkaren har inte fått bukt med det än. Förresten borstar jag det lilla som finns.

Darre kände hur han rodnade. Precis som en ertappad skolpojke.

— Jag ... jag ... har inte sagt ... något om tanden ... jag menar jag har inte sagt ...

— Nej, men magistern har glott. Det gör alla i början. De som inte känner mig. Men glo färdigt nu, så att vi kan prata om annat sedan.

Darre tittade generat ut genom fönstret. Bara då och då kastade han en blick på överläraren. Tydligen dock alltför sällan, ty plötsligt sa denne med tecken till irritation:

— Det går an att titta på mig. Gärna på tanden. Om den intresserar. Eller på håret. Det är kolsvart, men jag använder inte skokräm.

— Det har jag varken sagt eller tänkt, protesterade Darre, som började bli irriterad, även han.

Samtalet avstannade och Darre reste sig för att gå. Just då kom fru Gran in. I sitt sällskap hade hon lilla Helga.

Fru Gran hälsade på Darre. Lilla Helga hälsade också.

Fru Gran sa:

— Jag tyckte jag kände igen rösten, jag har så utomordentligt gott minne för röster. Jag tänkte att lilla Helga skulle gå in och hälsa på den lärare hon ska ha till våren. Det har gått så bra med de andra vikarierna, Helga har så lätt för att lära och kommer hem med så bra betyg numera. Inte för att jag förstår mig så mycket på skola och jag lägger mig inte i min makes arbete, men jag undrar ibland om det inte var något fel på lärarinnan i småskolan, för hos henne hade lilla Helga nätt och jämnt godkänt. Men lärarinnan tillhör heller inte dem som gillar min make.

— Prata om något annat, du, sa Gran till sin hustru.

Hon tystnade och teg en stund.

— Ja, det var synd att unge Berg, vikarien, skulle bli sjuk, så att han inte kan fortsätta.

— Är han sjuk? sporde Darre.

— Ja, har inte min man sagt det?

— Nej, det ansåg jag inte hörde hit, anmärkte överläraren strävt. Det finns ingen anledning att blanda in det ena i det andra.

— Ja, men Åke Berg är så sympatisk. Hans syster Sabina som är lärarinna i stadsförsamlingen sköter honom. Han ...

— Jag måste nog tyvärr avbryta det intressanta samtalet nu, sa Gran missbelåtet och med något visst i tonfallet som fick hustrun att omedelbart tiga, jag har en del att göra ...

Darre hade inte svårt att förstå halvkväden visa och tog skyndsamt farväl. Den sista han tog i hand var lilla Helga som neg och såg ut som en ängel, direkt nedimporterad från himlen.

— Adjö så länge då, lilla Helga, sa Darre. Jag är säker på att du och jag ska trivas bra tillsammans till våren.

— Får jag bra betyg, magistern? undrade barnet.

— Det beror på hur du sköter dig. Men du är säkert duktig. Det har jag förresten hört att du är.

— Det har jag också hört, bestyrkte fru Gran.

— Jag är inte så säker på den saken, muttrade överläraren och såg på Darre.

— Men lilla pappa då, klagade fru Gran och såg förebrående på sin man.

Darre fann tiden inne att försvinna och försvann.

Han gick ut ur trädgården, ställde sig på andra sidan gatan och tittade in mot den stora villan. Inte så dumt att ha en sådan där en. Han tände en cigarrett och gick, visslande invärtes, utåt landet för att ta en titt på den skola som i morgon skulle bli hans arbetsplats. Skolan visade sig vara ett stort tegelspektakel med plåttak och gröna dörrhål. Lärarinnebostäder högst upp, det dömde han därav att det fanns gardiner för somliga fönster. Bak ena knuten stack halvdelen av det vanliga spjäldörrförsedda kompanidasset fram.

Darre kände en viss spänning. Det kittlade i maggropen: han var mycket intresserad av att få veta hur hans nya förhållanden skulle te sig, vad han skulle få för slags elever, hurdana hans kolleger skulle vara osv.

Om den sjuke läraren bodde i staden? Det hade han inte blivit färdig att fråga överläraren om. Men det kunde han kanske få tillfälle till i morgon, överläraren hade sagt att han skulle komma ut och informera honom, det var något ... ja ... något ... Darre undrade litet slött vad det kunde vara för något i vägen, eftersom han inte fått ordentligt besked.

Darre återvände in mot staden. Det där att han tjänstgjorde i landsförsamlingen och inte i stadsförsamlingen hade han inte tänkt på. Det ändrade något på perspektiven. Han hade alltså ändå inte, trots allt han hoppats på, kommit inom en stads hank och stör, trots att han skulle bo i en stad. Men nu hade han fått in en fot i paradiset, sen kom det väl helt och hållet an på honom själv om han kunde tränga sig in och hålla sig kvar där. Staden: det var ju paradiset. Att få försvinna bland mängden, att få bli en bland många, att få äga ett odiskuterat privatliv, vilket en lärare på landet sällan fick ha, det blev oftast intill eländighet nagelfaret, beljuget, illa beryktat och baktalat. Vårlunda var visserligen ingen stor stad, bara 5 000 själar, men det var många redan det, och folk borde väl där ha annat att intressera sig för än vem som gick i kyrkan eller vem som blev sittande hemma, vem som gick i sällskap med vem på landsvägen, och vem som hade sagt vad vid vilket tillfälle. Här fanns ju brunns-paviljong, och hit kom societet från hela landet för att fördriva sommaren. En annan dag då vädret var vackrare skulle han följa vägen utmed ån och ta sig en titt på muggarna som man drack av som kurgäst. Broman hade sagt att de hängde i länkar i dryckespaviljongen eller vad nu det där tabernaklet hette, i vilket de samlades för brunnsdrickning. Esaias Tegnér hade också varit här och druckit vatten, sades det. Han hade tagit en mun full, spottat och sagt: — Tvi för fanen! varpå han farit hem till sitt Växjö och dött, enligt vad somliga sa,

av vattnet han druckit i Vårlunda, enligt andra hade han dött av att läsa sina prästers predikningar. Men Vårlunda brunn hade stigit i ryktbarhet tack vare Tegnér och av tacksamhet mot honom hade man i parken satt upp en liten plakett till minne av hans besök. Plaketten var visserligen numera inte vad den borde ha varit, för folkskolepojarna hade använt den till måltavla när de tröttnat på att kasta stenar på varandra. Darre återvände hem. Under vägen rökte han tre cigaretter och fick när han tittade i sitt etui anledning att gå in i husets cigarraffär och tillhandla sig ytterligare en ask Bostanjoglo. Han gjorde sig ingen brådska, utan stannade vid disken och presenterade sig för den näpna cigarrfröken.

— Jag är magister Darre. Kom hit i dag. Bor hos fru Nyman. Kommer väl att handla här.

— Ja, mitt namn är Britta Mellström, sa cigarrfröken och höll fram — litet onödigt tyckte han — sin vänstra hand med den blanka ringen.

Han gick hem och satte sig vid fönstret.

Såg ut över parken. Gick till klädsåpet och plockade fram sina böcker. Satte sig att förbereda den följande dagens lektioner. Skrev ordentliga lektionsutkast med staplar och understrykningar, tänkte efter vad som enklast kunde framställas med enkla teckningar, några streck bara, för någon stor tecknare var han inte.

Sedan försjönk han i tankar med pennan i munnen. Ögonen speglade med välbehag den dimhöljda parken med dess kors och tvärs ilande, gående, cyklande eller struttande människor.

Det knackade på hans dörr. Fru Nyman kom in, kom egentligen inte in, stack bara in huvudet och sa:

— Jag tog bort böckerna magistern satt i fönstret för att folk inte skulle undra, de skulle ju kunna tro att här

upprättats någon sorts bibliotek ... Har magistern träffat någon?

Darre bet hårt i pennan. Sedan sa han med tillkämpat lugn:

— Ja, cigarrfröken.

— Ja men herregud hon är ju förlovad!

— Javisst, genmälde han med en elakhetens skärva i ögat, men tjuvskytte är alltid intressant.

Då stängde fru Nyman dörren. Hårt.

Senare gick han till pensionatet, åt kvällsmat, lade sig och somnade.

Han vaknade frampå natten. Det föresvävade honom att han drömt något otäckt om en kanal och en ko som gick och betade. Han letade, dåligt vaken, efter sammanhanget i drömbilden men fann inget. Ögonen höll han slutna. Något fladdrade till i hans hjärna. Var det natt? Visst var det natt. Var var han någonstans? Han vred litet på sig och öppnade slött ögonen. Visst, han låg i fru Nymans säng.

Det dunkla nattljuset från en dimmig lykta silades in genom trådgardinernas rosenknoppsmönster.

Då fick han plötsligt syn på ett stort runt huvud som svävade fritt i luften, det hade tjock hals och hängande kalufs och rörde sig invid dörren till fru Nymans rum.

Han satte sig kvickt upp. Men när han satte sig upp, blev han helt vaken och såg att det som skrämt honom och det han tagit för ett huvud med tjock hals och hängande kalufs inte var något annat än den bukiga vattenkannen som fru Nyman ställt på locket till kommoden.

Nu släcktes tovlampan där ute och rummet mörknade och blev hotfullt. Han hade tydligen inte sovit så värst länge. Varför sov han inte? Han brukade ju ha god sömn. Han såg mot fönstret och spratt till innan han kom underfund med att det vita borta vid fönstret inte var det döda järnhandelsbiträdet utan hans egen skjorta som han

hängt, snyggt och ordentligt som det var hans vana, över ryggstödet.

Han borrade sig ner i bädden. Han hade hjärtklappning. Kanske skulle det hjälpa om han drack vatten. Utan att tända gick han upp, fattade om den bukiga tvättvattenskannan och hällde i sig men gjorde det så oskickligt att vattnet rann utanför hans mungipor och vätte framvåden på hans nattskjorta. Det kändes obehagligt, men det kalla, kyliga vattnet återförde honom till verkligheten. Med stor försiktighet placerade han kannan på dess förra plats och återvände till bädden.

Nu sover jag, förmanade han sig själv och lade sig tillrätta på höger sida med handen instucken under kinden. Men inte sov han för det.

Märkvärdigt att han inte somnade!

Kunde man tänka sig möjligheten av att järnhandelsbiträdet trots sitt döda tillstånd på något immateriellt vis satt fast i sängkläderna, bodde i sängen, låg bredvid honom, under honom — eller satt i honom, hade invaderat hans hjärna under spöktimman?

Han satte sig åter upp.

Nej, det här dög inte. I morgon skulle han möta en ny klass och nya arbetsförhållanden. Han måste vara utvilad.

Han undrade vad för slags människa det där järnhandelsbiträdet hade varit och var han nu befann sig. Det fanns de som trodde att själen en tid uppehöll sig i närheten av sin forna boplats, rumsterade omkring i sina gamla förhållanden. Sades det inte om Strindberg att han ibland snusade omkring i Blå Tornet trots att han varit död i många år? Men vad kunde då Moses och Shakespeare och Platon och Goethe och alla de gamla goda och döda gudarna finna på? De sistnämnda var det kanske lättast att placera: de satt förstås i himlen hos Gud Fader och gav honom goda råd.

Nu lade han sig på rygg och räknade till 101. Men det förde hans tankar till Tusen och en natt och till Aladdins förtrollade lampa och till den sköna Badr el Budur eller vad det nu var hon hette. Om han hade haft Aladdins lampa just nu så skulle han kallat på en ande och bett honom flytta in järnhandlaren till fru Nyman som säkert skulle bli mindre störd av sällskapet än han själv.

Sömnen drog äntligen i hans ögonlock. Han kände en behaglig domning smyga genom kroppen.

— Gå till din griftero, järnhandlare, mumlade han. Sedan sov han som en stut och vaknade inte förrän hans egen och fru Nymans väckarklockor skrällde otrevligt och på minuten samtidigt.

Innan han hunnit räkna till tio, knackade det på hans dörr och inifrån andra rummet sporde fru Nyman om han var vaken, om hon skulle värma rakvatten, om hon skulle sätta på kaffet, hon hade nämligen bestämt att han, mot ett extra tillägg till månadshyran, varje morgon skulle få kaffe och smörgåsar in på sitt rum.

Han svarade, att hon kunde få komma med både vatten och kaffe och kom i långkalsongerna fortare än kvickt.

Så knackade det så småningom två gånger på dörren och fru Nyman räckte — osynlig så när som på handen, in en mugg med rakvatten.

Han rakade sig och skar sig. Grep till alun och gned för glatta livet. Fast bråttom hade han ju inte. Varför jaga då? Det var fru Nyman som jagade honom, kom han underfund med, men det kunde hon sluta upp med först som sist, för han var inte den som tänkte låta henne bestämma trallen vare sig i det ena eller andra avseendet.

Han var rakad och tvättad och så pass i kläderna att han stod och hakade på sig byxhängslena, då det åter knackade på hans dörr. Det var fru Nyman med kaffet, nyter, med vakna ögon och nattmössa. Darre hade så när skrattat åt

henne, han hade nämligen aldrig förr sett ett dylikt plagg i bruk.

— Har magistern sovit gott i natt? Mina hyresgäster sover alltid gott, jag har då aldrig hört något annat och jag har hyrt ut rum sedan året efter det då min man dog.

— Ja, inte har *jag* sovit gott, svarade Darre och tänkte att han skulle inte låta sig suggereras till att svara på det sätt som behagade fru Nyman.

Hon satte kaffebrickan på bordet och såg tvivlande på honom. Frågade varför han inte sovit gott, när alla andra som hade bott i rummet gjort det.

— Det vet jag verkligen inte, svarade Darre. Kanske sitter järnhandelsbiträdet fortfarande kvar i sängkläderna.

Fru Nyman tyckte inte om svaret. Hon betraktade honom närgånget.

— Magistern kanske lider av dåligt samvete, en uppslagen förlovning eller så ...?

Han brydde sig inte om att svara henne, och fru Nyman gick.

Darre ställde sig framför kommoden och försökte att i den ovanför hängande spegelns buktande och delvis avflagade amalgam få syn på så mycket av sin smala hals att han kunde slå en ordentlig knut på sin slips. Det lyckades omsider, varefter han slog sig ner vid bordet och med tillfredsställelse såg ut över parken med dess kommande och gående, med dess skrovliga träd och motsidans gulmålade trähuslängor. Han gratulerade sig själv.

— Du är en turens och framgångens man, sa han till sig själv, allt vad du gör lyckas väl.

Det var som om han inte märkt att egentligen lyckades ingenting riktigt och odelat väl för honom, det blev plotter och styckeverk av det mesta han lade sin hand vid.

Han var just färdig med sista smörgåsen och satt och torkade sig om munnen med näsduken, då det åter knackade på hans dörr och fru Nyman stack in huvudet.

— Nu kan han gå.

— Gå? Darre såg ut som ett frågetecken. Vart ska jag gå?

— På toaletten förstås. Där är ledigt nu. Om fem minuter kommer grosshandlare Kanick ner från andra våningen, och han tycker inte om när där är upptaget. En av mina hyresgäster som inte kunde passa tiden fick flytta för den sakens skull.

— Tack, fru Nyman, sa Darre, men då är jag rädd att den där Kanicken kommer att få göra i byxorna mer än en gång, för min mage tar inga femminutersorder.

— Nånå, sa fru Nyman och gick in till sig. Det sista han vid det tillfället såg av henne var svajet i kjolfällen.

3

Han höll portföljen hårt tryckt under armen medan han i maklig takt klev över järnvägsspåret, passerade över lyftbron och slog in på landsvägen. Han höll öga på överlärarens. Kanske skulle Gran komma med ut till skolan för att introducera honom. Hade han inte sagt något dylikt i går?

Villorna tog slut. Till höger om sig hade han en ängsliknande, öppen plats, där man på våren höll lövmarknad. Där bakom höjde sig ekklädda bergsträckningar. Till vänster skymtade han ån. Längre bort såg han en tornspira. Det var högsta punkten på brunnsrestaurangen.

Det stod två klungor pojkar på skolgården. Några stod med händerna nerkörda i byxfickorna, kurade med axlarna och stampade med fötterna för att hålla värmen.

Då Darre kom blev det tyst. Han sa godmorgon och fick ett obestämt mummel till svar.

Han gick mot de gröna dörrarna. De två pojkklungorna förenade sig till en och drog sig långsamt och motvilligt fram i Darres fotspår.

Darre kom in i en korridor med slitet trägolv. I korridoren fanns tre dörrar som öppnade sig till lika många lärosalar. En bred trappa ledde från korridoren upp till övre våningen. Darre hörde steg och stannade obeslutsam. Det var väl överläraren som kom. Men det var inte överläraren som kom, det var en liten rundhyllt lärarinna i 40-årsåldern som kom uppifrån. Hon såg trött ut, tyckte Darre. Tydligen

skulle hon in till staden i något ärende för hon hade hatt och kappa.

Då hon fick syn på Darre, nickade hon. Darre inväntade henne. I dörröppningen skockade sig de halv vuxna pojkarna, finniga, flinande, klumpiga, valpiga, med för stora händer som hängde som döda ting utmed dem, med stora fötter som gjorde osmidiga rörelser i ett osäkerhetens oberäknliga schema någonstans mitt emellan påflugan fräckhet och tölpig blyghet.

Darre gick bort till trappan, mötte lärarinnan just som hon klev nedför sista trappsteget, hälsade och sa vem han var.

— Darre, jag ska rycka in här.

— Bella Carlsson ... Jag antar att kollegan känner till förhållandena här?

— Nej, det gör jag förstås inte, men jag har talat med överläraren. Han sa att han skulle komma hit.

— Jaså, ja då vet kollegan ändå någonting?

— Ja, jag är informerad, svarade Darre och vred på hatten som han höll i handen.

Den andra såg förundrad, frågande och lugnad ut.

— Jaså, ja, då är allt i sin ordning ... Han ligger där uppe ... Hans syster Sabina sköter om honom. Han reser — eller rättare sagt — *de* reser till sitt hem i morgon. De har fått sjukvagn till dess.

Darre kände sig brydd. Sjukvagn? Hur så, sjukvagn, hade han tänkt fråga, men det var ju ingenting att fråga Bella Carlsson efter, sådant skulle han få reda på efter hand. Han stod där och tvekade.

Då sa lärarinnan i det hon räckte ut pekfingret och visade:

— Det är den där dörren. Undervisningen har varit inställd två dagar, och det gäller att få igång den. Vi har ont

om lokaler och kan inte skjuta på någonting. Fast jag tycker för min del att det är oansvarigt ... att ...

— Ja, det är förstås synd om honom, sa Darre och vände sig mot pojkflocken som började föra ett förfärligt oväsen borta vid dörren, de sparkades, skrek, knuffades och buade.

— Gå in, sa Darre och pekade nu i sin tur på skolsalsdörren.

Pojkarna ramlade i väg in genom dörren, vilken den som rusade in först flängde upp med en sådan fart att den slog i väggen med en skräll. Uppifrån taket kom ett litet regn av murbruk och färgflagor.

— Ja, det är alltid synd om unga som blir sjuka, sa Darre. Lärarinnan log och tittade road på honom.

— Det är synd om gamla också som blir sjuka, replikerade hon försynt. Så bytte hon hastigt samtalsämne och frågade om kollegan var med i någon läsecirkel, de måste nämligen ha in en ny istället för den sjuke Berg som givetvis föll ur. De hade skaffat idel nya böcker, sa hon.

Darre förklarade att han gärna ville vara med i läsecirkeln, men att han nog måste gå in till sina elever just nu.

De skildes och Darre gick in i sitt klassrum.

Bråket och oväsendet upphörde när han kom in. Han noterade fenomenet med tacksamhet. Fortsättningsskolan var inte populär bland folk. Föräldrarna talade illa om både skola och lärare hemma, eleverna tog intryck av vad de hörde och tyckte att föräldrarnas kritik gav dem full rätt när det gällde att störa fortsättningsskolans arbete. Skolk, skolstrejker, bråk under lektionerna, ofog, uppstudsighet och ren och skär oförskämdhet var inga ovanliga företeelser. Darre hade hört talas om allt detta i skräckskildringar som meddelats honom av både yngre och äldre kolleger. Och nu gällde det alltså för honom att efter

bästa förmåga försöka intressera ett motspänstigt elevmaterial, lära det någonting och hålla det på mattan.

Darre hängde av sig rocken på en väggkrok innanför dörren. Hatten lade han på en stol.

Han gick upp i katedern och såg ut över klassen. Några elever stod, medan andra satt.

— Res på er allesamman, sa han.

De som satt reste sig. Men bänkarna var avpassade för mindre stofthyddor än tonåringars, varför bänken satt som en gördel kring midjan på somliga och följde med upp när de reste sig, några lagade med flit så att det blev på det sättet, andra råkade göra det ofrivilligt, somliga av eleverna var nämligen över sexton år och storvuxna.

— Sätt ner bänkarna! röt Darre när han såg att somliga njöt av att bänkarna följde med dem upp. Inom sig kunde han knappt hålla sig för skratt, det såg nämligen löjligt ut när pojkarna stod med den där bänkrustningen kring livet. Han kom att tänka på medeltida riddares plåtrustningar. Vilket tungt och klumpigt och skramligt klädesplagg det måste ha varit!

Ett par pojkar tog vid Darres tillsägelse tillfället i akt och släppte bänkarna genom att låta dem falla rakt ner. Mötet mellan bänken och golvet var ingalunda ljudlöst, tvärtom, det lät som om ett mindre åskväder gått genom salen.

— Jag sa att ni skulle *sätta* ner bänkarna, inte *släppa* ner dem.

Det blev snart relativt stilla i salen. Pojkarna hämtade andan. Då passade Darre på att läsa Fader Vår. Under det han läste tittade han ner på katedern och blev först nu varse att denna var helt täckt med skrivböcker och läroböcker i stora travar. Det fanns inte så stor fri plats att han kunnat sätta ner en tumme. Underligt, tänkte han, medan han läste, varför hade de lagt alla böckerna där, kursen hade ju pågått ett par veckor? Men en annan kurs